

Vlinderwerkgroep Drenthe

Werkgroep Florakartering
Drenthe

Berm Scouts

Projectplan ondersteuning Gemeenten

Projectnr. 2022.162

Colofon

Projectnummer: 2022.162
Datum uitgave: 27 september 2022

Titel: Projectplan ondersteuning gemeenten bij monitoring
ecologische bermbeheer

Opgesteld door: FLORON en Landschapsbeheer Drenthe, in samenwerking
met de provincie Drenthe

Contactpersonen:

FLORON Edwin Dijkhuis
dijkhuis@floron.nl
06-45217298

Landschapsbeheer Drenthe: Stefan Pronk
S.pronk@lbdrenthe.nl
06-50744116

Provincie Drenthe: Kayleigh Aalderink
k.aalderink@drenthe.nl

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	4
2	ACTIVITEITENPLAN	6
2.1	UITKOMSTEN ENQUÊTE.....	6
2.2	DOELEN	6
2.3	ONDERSTEUNING GEMEENTEN (DOEL 1 EN 2)	6
2.4	ONDERSTEUNING VRIJWILLIGERS (DOEL 3)	8

1 Inleiding

Sinds 2017 wordt in Drenthe op initiatief van de provincie door een scala aan partners (o.a. gemeenten, waterschappen, particuliere bermeigenaren en ondersteunende groene maatschappelijke organisaties en verenigingen) vanuit het 'Bermberaad' gewerkt aan het (stimuleren van) ecologisch beheer van bermen, taluds en overhoeken. Aanleiding voor deze aandacht is de door de Vlinderwerkgroep Drenthe vastgestelde achteruitgang van boerenland-vlinders in Drenthe. Het uiteindelijke doel is om gezamenlijk te komen tot behoud en verbetering van de ecologische waarden van Drentse bermen, taluds en overhoeken. Hierover zijn afspraken vastgelegd in het 'Afsprakenkader ecologisch beheer Drentse bermen en oevers'.

In 2021 is in opdracht van de provincie Drenthe gestart met het project Berm Scouts. Het doel van dit project was om vrijwilligers die in Drenthe aan de slag zijn of gaan met ecologisch bermbeheer van kennis te voorzien over bermenplanten en ondersteuning te bieden bij het meten van de effecten van het (maai)beheer op de plantengroei. Landschapsbeheer Drenthe, FLORON en de Natuur en Milieufederatie Drenthe hebben, samen met de Werkgroep Florakartering Drenthe en de Vlinderwerkgroep Drenthe, uitvoering gegeven aan het project. Er zijn verschillende educatieve activiteiten georganiseerd voor Drentse berminitiatieven rondom het thema ecologisch bermbeheer en monitoring. Ook enkele gemeenten hebben hier een bijdrage aan geleverd.

Begin 2022 is een enquête gehouden onder zowel vrijwilligers als gemeenten. Naast een evaluatie van het aangeboden programma (voldeed het aan verwachtingen/wensen?) onder de vrijwilligers zijn ook de wensen/ondersteuningsbehoeften van zowel berminitiatieven als gemeenten met betrekking tot het uitvoeren van bermmonitoring en ecologisch bermbeheer in kaart gebracht. Hiertoe hebben we in de enquêtes een breed palet aan mogelijke activiteiten voorgelegd: van instructie en ondersteuning tot het vergroten van kennis.

Op basis van de uitkomsten van de enquêtes heeft de provincie besloten om een vervolg te geven aan het project Berm Scouts. Daarbij wordt gewerkt langs twee sporen.

Spoor 1: Het ondersteunen van gemeenten bij het opzetten van een professionele monitoring in samenwerking met vrijwilligers/berminitiatieven met als doel de kansen voor ecologisch bermbeheer in beeld brengen, houden en benutten.

De provincie Drenthe heeft Floron en Landschapsbeheer Drenthe benaderd om spoor 1 op hoofdlijnen uit te werken (dit document). Het is de bedoeling dat spoor 1 start in 2023.

Spoor 2: Het trainen van vrijwilligers in het zelfstandig (en veilig) monitoren van de bermvegetatie. Dit is een vervolg op het in 2021 uitgevoerde project dat inmiddels is gestart en afgerond. Op twee plekken in Drenthe (Anderen en Valthe) zijn in september 2022 veldinstructies gegeven, waarbij we aandacht hebben besteed aan het herkennen van bermenplanten en aan het opfrissen/oefenen met het gebruik van de nectarindex-methodiek. Daarnaast organiseerden we een excursie waarin we aandacht besteden aan wat insecten nodig hebben en hoe je daar in het bermbeheer rekening mee kunt houden.

Deelnemers aan een veldinstructie in Valthe maken een bermopname met de Nectarindex-methode (foto: Willem Bosma).

Uitvoering

Floron, de Werkgroep Florakartering Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe en de Natuur- en Milieufederatie Drenthe dragen gezamenlijk zorg voor de uitvoering. De coördinatie van spoor 1 van het project Berm Scouts wordt uitgevoerd door Floron. Voor spoor 2 lag die in handen van Landschapsbeheer Drenthe. De Natuur en Milieufederatie Drenthe ondersteunt in de communicatie vanuit het project via het platform Heel Drenthe Zoemt.

2 Activiteitenplan

2.1 Uitkomsten enquête

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat van de acht gemeenten die de enquête hebben ingevuld, er zes zijn die momenteel niet monitoren, maar wel de intentie hebben om hiervoor een plan op te stellen. In twee gemeenten vindt al monitoring plaats, bij één door vrijwilligers, bij de ander door een externe partij.

Gemeenten geven aan dat ze geïnteresseerd zijn in kennis over (berm)monitoringsmethoden (87,5%) en herkenning van berrnplanten en wat hun aanwezigheid zegt over het beheer (87,5%). Aanvullend is interpretatie/vertaling van de monitoringsgegevens een aantal keren (3x) genoemd. Ook aan de inzet van vrijwilligers voor het uitvoeren van de monitoring is behoefte (100%). Gemeenten hebben belangstelling om deel te nemen aan cursussen/activiteiten die betrekking hebben op bovenstaande onderwerpen. Zes gemeenten hebben aangegeven bereid te zijn om financieel bij te dragen (onder voorbehoud of nadere afstemming).

2.2 Doelen

Bij de uitvoering van spoor 1 hebben we drie doelen voor ogen:

1. Het bieden van ondersteuning aan gemeenten bij het opstellen van een monitoringsplan voor het volgen en bijsturen van ecologisch bermbeheer.
2. Medewerkers van gemeenten voorzien van kennis over de uitvoering van monitoring en het vertalen van de resultaten naar passend/ecologisch beheer.
3. Het ondersteunen/opleiden van vrijwilligers binnen de gemeente die aan de slag willen met het monitoren van bermen. Hierbij gaan we ervan uit dat de gemeente zelf de werving op zich neemt.

Uitgangspunt is dat het vooral heel praktisch is. Het gaat om het trainen van medewerkers en vrijwilligers(groepen) die betrokken zijn bij ecologisch bermbeheer, op allerlei niveaus, ook in de uitvoering.

Het uitvoeren van een professionele monitoring van ecologisch bermbeheer, waarmee de effecten van het beheer op de vegetatie in kaart worden gebracht en op basis waarvan het beheer kan worden bijgesteld, maakt geen onderdeel uit van het project Berm Scouts. Deze monitoring kan door eigen medewerkers worden uitgevoerd of worden uitbesteed aan een ecologisch bureau. Ook Floron kan deze monitoring voor u verzorgen.

2.3 Ondersteuning gemeenten (doel 1 en 2)

Voor het ondersteunen van gemeenten hebben we vier modules uitgewerkt. Afhankelijk van de behoeften van een gemeente kan hieruit een maatwerkpakket worden samengesteld.

Module 1: Ondersteuning bij het opstellen van een monitoringsplan

Gemeenten die nog niet beschikken over een monitoringsplan kunnen hierin worden ondersteund. Uitgangspunt is dat gemeenten hierin zelf het initiatief nemen. De in 2021 opgestelde algemene handleiding kan hiervoor als leidraad fungeren. Vanuit het project Berm Scouts kunnen gemeenten inhoudelijke ondersteuning krijgen bij het opstellen van het monitoringsplan en het analyseren en vertalen van monitoringsdata (van een nulmeting) naar het beheerplan (maafrequentie en tijdstip). We zijn daarbij uitgegaan van drie dagen per gemeente. Dit kan afhankelijk van de behoefte aan de ondersteuning naar boven of beneden worden bijgesteld.

Module 2: Maatwerk in beheer voor aandacht- en icoonsoorten

Voor Drenthe is een overzicht gemaakt van aandachts- en icoonsoorten (flora en fauna), veelal zeldzame soorten die baat hebben bij maatwerk in beheer. Gemeenten die geen toegang hebben tot de Nationale Database Flora en Fauna kunnen we voorzien van een overzicht van de verspreiding van icoonsoorten in en rond de bermen binnen hun gemeente, voor zover hier data van bekend zijn in de NDFF. Waar zitten bijvoorbeeld hazelwormen? Tijdens één of meerdere veldbezoeken (van elk een dagdeel) bekijken we vervolgens de bermen waar deze soorten voorkomen en bespreken we op welke wijze deze bermen het beste kunnen worden beheerd. Afhankelijk van de icoonsoorten die hier voorkomen, ligt het accent op planten, reptielen of insecten.

Module 3: Herkennen van bermplanten en maken beheerkeuzes

Voor het volgen van de vegetatieontwikkeling (en het gebruiken van de nectarindex-methode) is het noodzakelijk om te beschikken over enige basiskennis van de bermflora. Tijdens deze korte cursus krijgen deelnemers een overzicht van de meest voorkomende bermplanten in Drenthe en tips voor de herkenning van deze soorten. Tevens wordt in deze cursus aandacht besteed aan de basisprincipes van ecologisch beheer en de rol die de vegetatie in algemene zin en specifieke 'gidssoorten' spelen in het maken van beheerkeuzes. Ook het omgaan met probleemsoorten (als exoten of bijvoorbeeld Jakobs kruiskruid) komt aan bod. Dit onderdeel bestaat uit een (online) presentatie en een praktisch deel waarbij we het veld in gaan en samen een aantal bermen bekijken (1 dagdeel).

Voor medewerkers die aan de slag gaan met de nectarindex is het aan te bevelen dat zij zich verder bekwamen in het op naam brengen van planten. Een optie daarvoor is het volgen van een basiscursus flora. Floron heeft in de afgelopen twee (Corona) jaren een digitale floracursus (bestaande uit 14 lessen + thuisopdrachten) verzorgd waaraan inmiddels 1.500 mensen hebben deelgenomen. Deze cursus wordt in 2023 opnieuw gegeven. Zie voor meer informatie. www.floron.nl/floracursus. De kosten voor deelname bedragen € 119,00 per deelnemer.

Een tussenoplossing is ook mogelijk. Bij voldoende animo onder de gemeenten kunnen we ook een floracursus (meerdere lessen + thuisopdrachten) ontwikkelen/verzorgen die gericht is op het herkennen/determineren van bermplanten en wat de aanwezigheid van gidssoorten zegt over de huidige situatie en wat er bij goed beheer mogelijk is (eindbeeld).

Module 4: Werken met de nectarindex

Voor het monitoren en bijsturen van ecologisch bermbeheer is monitoring van de bermvegetatie noodzakelijk. De Nectarindex methode is hiervoor geschikt. Tijdens een 1-daagse cursus krijgen medewerkers uitleg over de methodiek en gaan hier zelf mee aan de slag. Gestart wordt met een (online) presentatie waarin aandacht wordt besteed over het doel van monitoring en de achtergrond van de Nectarindex methode. Daarna gaan deelnemers (onder begeleiding) zelf buiten aan de slag met het opnemen van meetpunten. Aansluitend vindt een instructie plaats over hoe de opnamen moeten worden ingevoerd. Tevens laten we zien wat er uit de gegevens kan worden afgeleid en wat dat betekent voor het beheer.

2.4 Ondersteuning vrijwilligers (doel 3)

Uitgangspunt is dat de gemeenten zelf de professionele monitoring voor hun rekening nemen (zie ook punt 2.2). De inzet van monitoringsvrijwilligers moet worden gezien als een plus hierop. Bijvoorbeeld daar waar extra monitoring gewenst is vanwege de aanwezigheid van bijzondere soorten (icoon en aandacht soorten) of waar geëxperimenteerd wordt met aanpassingen in het ecologische beheer.

Binnen het project Bermscouts kan ondersteuning worden geboden bij:

- a. Het coördineren van een gerichte inventarisatie van bermen binnen de gemeente door vrijwilligers op de aanwezigheid van te verwachten aandachts- en icoonsoorten. De uitkomst hiervan kan dienen als input voor (aanpassing van) het beheerplan.
- b. Het samen met de vrijwilligers uitzetten van de meetpunten langs de te volgen bermen en dit vastleggen op kaart (invoerportaal);
- c. De vrijwilligersgroep op weg helpen met het maken van vegetatieopnamen met de Nectarindex-methode. Hiertoe wordt een gezamenlijk veldbezoek (dagdeel) gepland, waarbij de vrijwilligers in het veld instructie krijgen over de methodiek en daarna (onder begeleiding) zelf aan de slag gaan met het opnemen van meetpunten. Aansluitend op het veldbezoek wordt een korte instructie verzorgd over hoe de opnamen moeten worden ingevoerd. Het doel is dat de vrijwilligersgroep daarna zelfstandig aan de slag kan met het uitvoeren van de monitoring.

In dit onderdeel gaan we ervan uit dat de gemeente zelf de werving van vrijwilligers organiseert. Indien gewenst kan hier vanuit Floron en Landschapsbeheer Drenthe ondersteuning in worden geboden.

FLORON

Toernooiveld 1, 6525 ED Nijmegen
Postbus 9010, 6500 GL Nijmegen

T: 024 - 7 410 660 (alg.)
www.floron.nl

